

Introduktion, tema och variationer (1822) av Gioachino Rossini (1792-1868)

Ett väldigt charmerande och mycket ekvilibristiskt stycke Rossini skrev för klarinett och kammarorkester 1822. Under Rossinis era fanns många virtuosa solister som utnyttjade sina instruments tekniska möjligheter till det yttersta och förtrollade sin publik med en skicklighet som ofta uppfattades som övernaturlig. Därför fanns också stort behov av musik där denna skicklighet fick ta sig uttryck så tekniskt halsbrytande variationsverk som detta var mycket populära. Rossini har dedicerat stycket till klarinettprofessorn Alessandro Abate i Neapel som spelade på en samtida klarinett med 5 till 8 klaffar.

Till tema för variationerna valde man ofta någon för tiden känd eller populär melodi. Såsom den hängivna musikaliska återvinnare Rossini var tog han de musikaliska motiven ur sina egna operor, här operorna *Moses i Egypten* från 1818 och *La donna del lago* (1819). Stycket har en introduktion följt av ett tema, *La pace mia smarrita* ur *Moses*. Huvudtemat har Rossini sedan tagit ur *La donna del lago*, arian "Oh quante lagrima" liksom den första variationen som också lär också finnas med i operan. En variation har långsamt grundtempo markerat *largo* lyrisk stämning och går i moll. Verket avslutas med en grandios final och en solokadens efter solistens personliga läggning, finalens karaktär är närmast heroisk och jublande i sina glädjesprång och våldsamma löpningar som slutar med blicken mot stjärnorna!

Primär källa:

https://fr.wikipedia.org/wiki/Introduction,_thème_et_variations_de_Rossini

Ouvertyren till *The Wreckers* av Ethel Smyth är senromantiskt kraftfull och tekniskt skicklig musik, i vissa avseenden förebådar den Benjamin Brittens *Peter Grimes*.

Smyths nära vän författaren Henry Brewster skrev libretton till operan vars händelser utspelar sig i Cornwall bland vrakplundrare och smugglare. Cornwalls taggiga klippor, vassa grund och det lynniga vädret i området har orsakat många skeppsbrott då sjömännens enda hjälp att navigera var fyrlyuset, "wreckers" försörjer sig på gods från skeppsvraken. Operan behandlar förvecklingarna kring en kärleksaffär och vem som egentligen har varnat skeppen genom hjälpeldar på klipporna och förstört affärerna för byborna.

The Wreckers uruppfördes i Leipzig 1906, faktiskt samma år Blåsarsymfonikerna grundades.

Ethel Smyth (1858-1944) växte upp i det viktorianska England under en tid då passionerade intressen och djupa ämneskunskaper hos kvinnor inte sågs som kvaliteter utan opassande och skamlösa. Men den oförskräckta och envisa Ethel visste att hon ville skriva musik och för det behövde en grundlig musikutbildning av bästa slag. Då det ganska utvecklade engelska musiklivet inte kunde erbjuda detta tog hon sig i till konservatoriet i Leipzig och studerade där. Ethel Smyth var produktiv; opuslistan blev mycket lång och innehåller bla sex operor. Hon arbetade oförtröttligt för att få sina verk framförda med ganska stor framgång. Beträktat ur vårt perspektiv framstår uppsättningen av operan *Der Wald* på Metropolitan i New York 1903 som den mest prestigefyllda framgången. Det skulle dröja ända fram till 2016 innan Metropolitan satte upp en opera av en kvinnlig kompositör, då Kaija Saariahos *L'Amour de loin*.

Ethel Smyth skrev flera böcker, bl a en självbiografi, och blev engagerad suffragett genom vänskapen till rörelsens ledare Emmeline Pankhurst och hennes döttrar. Suffragetternas signaturmarsch, *March of the Women* givetvis komponerad av Smyth, dirigerade hon med sin tandborste från cellen under en av sina fängelsevistelser.

Liksom de flesta framgångsrika kvinnor försvann Ethel Smyth och hennes verk från offentligheten efter henne död men i vår tid har hennes musik börjat återvända i konsertrepertoaren.

Circuits (1990) av Cindy McTee

Circuits betraktar McTee som sitt första " mogna " verk för blåsare. Stycket spelades först i Kansas City 1991 på den årliga stora blåsorkesterkonferensen, CBDNA, och blev sedan snabbt ett populärt verk på orkesterrepertoaren i USA.

Titeln *Circuits*, som kan översättas till kretsar eller cirklar, åskådliggör flera viktiga aspekter av McTees musikaliska språk som ofta har cirkulära strukturer i form av ostinatton, dvs mönster med återkommande korta sektioner och en kontinuerlig, rörlig energi genom sextondelar i ett konstant tempo. Verket innehåller också jazzmusikaliska element och McTee leker med tonmaterialet genom synkoperingar, plötsliga transponeringar och teman som ställs mot varandra på oväntade vis.

Cindy McTee (f.1953) är en amerikansk tonsättare från Tacoma, Washington, utbildad vid Yale University och i Krakow, Polen, för bl a Krzysztof Penderecki. Hon har en omfattande opuslista med många verk för blåsare, ofta instrumenterade både för blås- och symfoniorkester. *Circuits* är ett av dem McTee orkestrerat för både blås- och symfoniorkester.

McTee har undervisat vid University of North Texas College of Music som också har en utmärkt och stor sk *symphonic band* som typiskt har 3-5 klarinetter i varje stämman och kan ha slagverkssektioner på åtta musiker eller fler.

Tre satser ur *Svit ur Eldfågeln (1919) av Igor Stravinskij (1882-1971)*

Stravinskij - Den ryska perioden

Baletten *Eldfågeln*, originaltitel på franska *L'Oiseau de feu*, var Stravinskij's första balett av tre komponerade för ryska baletten i Paris. Tillsammans med *Petrousjka (1911)* och *Våroffer (1913)* var *Eldfågeln* verket som gjorde Stravinskij internationellt känd.

Stravinskij skrev dem relativt tidigt i livet under sin s.k. ryska period då han använde sig av ryska teman och rysk folkmusik som musikaliska element. Baletterna är stort orkestrerade i en stil som fortfarande har mycket av senromantikens karaktärsdrag, d v s storslagen, kraftfull gestik och emotionellt laddad. Speciellt i *Eldfågeln* hör man tydligt Claude Debussys inflytande på Stravinskij, t ex dennes heltonskalor och expressionistiska orkestrering, men över tid utvecklade han mer och mer sitt högst personliga tonspråk som, när det gäller den ryska perioden, kulminerade i *Våroffer* 1913.

"Mir isskutsva" och Hur det kom sig att Stravinskij skrev baletter för Paris.

Sergej Djagilev, född 1872, var en rysk konstkritiker och medgrundare av *Mir Iskusstva*, en tidskrift och rörelse vars syfte var att sprida den samtida ryska konsten primärt till den ryska allmänheten och senare ut i Europa där ryska konstnärliga strömningar kom att få stort inflytande på utvecklingen långt in på 1900-talet.

Efter att ha emigrerat till Paris 1906 blev Djagilev balettimpressario då han startade Ryska baletten. Genom sina exceptionella dansare som t ex Tamara Karsavina och Vatslav Nizjinskij, liksom kreativa samarbeten med konstnärer och författare, blev Ryska baletten mycket framgångsrik och senare inspiration till Svenska baletten i Paris, Jean Börlins skapelse.

Djagilev hörde 1909 ett framförande av Stravinskij's *Fireworks* och bad strax Stravinskij att komponera en balett utifrån folksagan om Eldfågeln, för Paris.

Stravinskij skrev de tre scenerna i en akt mellan november 1909 och maj 1910, koreografin gjordes av Mikhail Fokin. Stravinskij, väl medveten om hur betydelsefullt det var att hans första beställningsverk blev en framgång, närvarade vid samtliga repetitioner. De leddes musikaliskt av Gabriel Pierné som dirigerade det succéartade första framförandet i juni. Succén kom trots att föreställningen var långt ifrån perfekt, dansarna missade flera av sina entréer eftersom Stravinskij hade ändrat musiken gång på gång under repetitionerna.

I ett nafs gjorde *Eldfågeln* Stravinskij till en känd kompositör så för att få musiken spelad i fler sammanhang sammanställde Stravinskij snabbt en orkestersvit från balettmusiken. Den första svitens orkestrering var för stor och alltså dyr vilket försvårade uppföranden så 1919 kom en ny svit för mindre orkester. Sviten reviderades en sista gång 1945 då antalet satser utökades till tio.

Eldfågeln - Den ryska sagan är en kamp mellan det onda och det goda där den vackra Eldfågeln står för godheten och ondskan representeras av trollkarlen Kosjtjej. Denne förvarar sin själ i en korg och så länge själen förblir i korgen är han odödlig. Protagonisten är den yngste tsarevitj, Ivan, som går på jakt och följer en eldfågel in i Kosjtjejs magiska trädgård. Där fångar han henne men låter sig övertalas att släppa henne fri. Eldfågeln ger honom en gyllene fjäder som ska hjälpa honom om han hamnar i nöd. Därefter börjar Ivan leka med några flickor som är Kosjtjejs fångar. Han följer dem till slottet och tillfångatas där av Kosjtjejs monster. Just som han ska förstenas minns han fjädern och eldfågeln kommer till hans räddning. När eldfågeln uppenbarar sig efter Ivans nödrop leder hon in Kosjtjej och hans män i en vild dans - *Kosjtjejs infernaliska dans* - som pågår tills de faller utmattade till marken. Eldfågeln vyssar då Kosjtjej och hans trötta sällskap till sömns med en vaggsång – *Berceuse* - illustrerat av solofagotten. Sedan leder Eldfågeln över Ivan till ägget med Kosjtjejs själ – *Final* - Ivan krossar ägget med Kosjtjejs själ och den ondes makt är borta, hans slott försvinner, alla fångar löses ur sin förtrollning, bland dem en prinsessa Ivan älskar och nu kan gifta sig med. Finalen slutar med ett orgiastiskt, magnifikt och storslaget klimax!

Text: Lena Haag